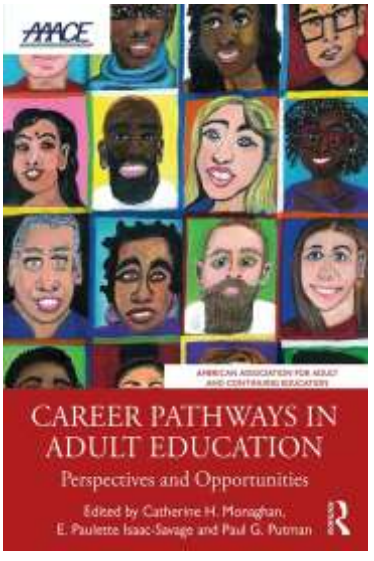
ปริทัศน์หนังสือ

ลิขสิทธิ์ พุฒเขียว
Likkhasit Putkhaio
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Assist. Prof. Dr., Faculty of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University
Corresponding author. E-mail: Likkhasit.put@stou.ac.th

Received: November 18, 2024
Revised: December 23, 2024
Accepted: December 24, 2024

ชื่อเรื่อง : Career Pathways in Adult Education
Perspectives and Opportunities

ผู้เขียน : Catherine H. Monaghan,
E. Paulette Isaac-Savage,
Paul G. Putman

ปีที่พิมพ์ : 2023

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แบ่งรูปแบบการศึกษาออกเป็น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึง การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมากแล้วยังคงมีผู้คนส่วนใหญ่ที่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการศึกษาดังกล่าว ทั้งในแง่ความหมายและสายงานที่ต้องนำเอาศาสตร์นี้ไปประกอบอาชีพอาชีพ อย่างไรก็ตามมีสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนในสาขาวิชาข้างต้น แต่มีจำนวนไม่มากนักและพบอยู่ในส่วนกลางมากกว่าตามภูมิภาค และใช้ชื่อเรียกสาขาของตนเอง อาทิ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาตลอดชีวิต การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาสังคม หรือการศึกษาผู้ใหญ่ จากชื่อสาขาที่กล่าวข้างต้น จะเห็นว่ามีคำสำคัญ คือ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งคำเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกันในประเด็นต่าง ๆ เช่น การมีกลุ่มเป้าหมายเดียวกันคือ ผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนซึ่งส่วนมากเป็นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ความยืดหยุ่นในการจัดการศึกษา และเป้าหมายการจัดการศึกษาโดยเป็นการเสริมสร้างศักยภาพให้กับบุคคลด้วยความรู้ ทักษะ และความสามารถเชิงปฏิบัติสำหรับการทำงาน การพัฒนาตนเอง หรือการมีส่วนร่วมทางสังคม จากความเชื่อมโยงดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีบทบาทร่วมกันในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างรอบด้านและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

ดังนั้น เพื่อให้ผู้อ่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับเส้นทางอาชีพของการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งหนังสือ เรื่อง “Career Pathways in Adult Education Perspectives and Opportunities” ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า เส้นทางอาชีพทางด้านการศึกษาผู้ใหญ่: มุมมองและโอกาส เขียนโดย Catherine H. Monaghan, E. Paulette Isaac-Savage และ Paul G. Putman พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Routledge ในปี ค.ศ. 2023 ได้ชี้ให้เห็นถึงความหมายและสายงานที่สามารถประกอบอาชีพอาชีพหลังจากสำเร็จการศึกษาด้านนี้

ผู้แต่งหนังสือเล่มนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า การที่บุคคลเข้ามาในสายงาน สายอาชีพ หรือเส้นทางอาชีพทางการศึกษาผู้ใหญ่นั้น ส่วนใหญ่เข้ามาโดยบังเอิญและไม่ได้เริ่มต้นจากคำกล่าวว่า "เมื่อโตขึ้น ฉันอยากเป็นนักการศึกษาผู้ใหญ่" หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นนักการศึกษาผู้ใหญ่ และตามความเข้าใจของคนทั่วไปว่า ครูที่สอนผู้ใหญ่ แต่ในทางการศึกษาผู้ใหญ่แล้วมักจะเลี่ยงคำว่าสอน และใช้คำว่าส่งเสริมการเรียนรู้ หรือการอำนวยความสะดวกแทน ดังนั้นเมื่อบุคคลได้เข้าสู่สายงานนี้แล้วจำเป็นต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับความสามารถและทักษะที่จำเป็นที่สำคัญ หนังสือเล่มนี้จึงให้ภาพรวมเกี่ยวกับอาชีพในสาขาการศึกษาผู้ใหญ่ รวมถึงทักษะและคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับบทบาทต่าง ๆ รวมถึงแนวโน้มปัจจุบัน พร้อมด้วยคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการเริ่มต้นและพัฒนาอาชีพในด้านการศึกษาผู้ใหญ่ รวมถึงเรื่องราวและข้อมูลเชิงลึกจากมืออาชีพด้านการศึกษาผู้ใหญ่ โดยมุมมองที่สำคัญจากหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย 2 มุมมองคือ

1) มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการศึกษาผู้ใหญ่ในฐานะศาสตร์ทางด้านการวิจัย การปฏิบัติจริง และความเป็นมืออาชีพ

2) วางกรอบให้เห็นถึงขอบข่าย เป้าหมายการศึกษา ค้นคว้า วิจัย การปฏิบัติ ตลอดจนโปรแกรมหรือโครงการทางการศึกษา ที่ให้บริการภายในและการบูรณาการข้ามองค์กร สถาบัน บริษัท ท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงขึ้น โดยแบ่งเนื้อหาในเล่มเป็น 2 ส่วน โดยส่วนแรกประกอบด้วย บทที่ 1-6 และส่วนที่ 2 ประกอบด้วย บทที่ 7-24 ครอบคลุมตั้งแต่การฝึกอบรมในองค์กรไปจนถึงองค์กรไม่แสวงหากำไร การศึกษาทหาร การศึกษาพื้นฐานสำหรับผู้ใหญ่ การศึกษาขั้นตอนกฎหมาย การศึกษาชุมชน นโยบาย การดูแลสุขภาพ กิจกรรมเพื่อสังคม ความหลากหลาย ดังนี้

ส่วนที่ 1 ทักษะความสามารถหลักสำหรับผู้ที่ทำงานในสาขาการศึกษาผู้ใหญ่ (Primary Skills of an Adult Educator) ประกอบไปด้วย 6 บท ได้แก่ บทที่ 1 กล่าวถึงความหมายและมุมเกี่ยวกับสาขาการศึกษาผู้ใหญ่ ผู้เขียนนิยามคำว่าการศึกษาผู้ใหญ่และแนวคิดของผู้เรียนผู้ใหญ่ โดยยกตัวอย่างบริบทการศึกษาที่ยอดเยี่ยมเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย บทที่ 2 กล่าวถึงทักษะที่เป็นประโยชน์สำหรับการสอนผู้ใหญ่ อภิปรายหลักการสำคัญที่เป็นพื้นฐานของประสบการณ์การเรียนรู้ผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพและแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของแนวทางทางทฤษฎีกับการพัฒนาและการอำนวยความสะดวกของกิจกรรมที่เน้นผู้ใหญ่ บทที่ 3 มุ่งเน้นไปที่ทักษะที่จำเป็นสำหรับการอำนวยความสะดวกที่ประสบความสำเร็จ กลยุทธ์พื้นฐานและแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด บทที่ 4 กล่าวถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับการวางแผนโปรแกรมตลอดจนภาพรวมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำคัญในสภาพแวดล้อมการศึกษาผู้ใหญ่ บทที่ 5 กล่าวถึงทักษะการ

ประเมินและการประเมินโปรแกรมที่จำเป็นสำหรับการประเมินและปรับปรุงการศึกษาผู้ใหญ่ และบทที่ 6 กล่าวถึงทักษะทางด้านเทคโนโลยี โดยนำเสนอวิธีการและตัวอย่างในการใช้เทคโนโลยีในการศึกษาผู้ใหญ่

ส่วนที่ 2 เสียงสะท้อนของผู้ปฏิบัติงาน (Practitioners' Voices) ที่จะทำให้เห็นว่าสายงานของการศึกษาผู้ใหญ่นั้น กระจายตัวอยู่ตามองค์กร หน่วยงานที่ครอบคลุมทุกสาขา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 18 บท ได้แก่ บทที่ 7 การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ใหญ่ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง และความฉลาดรู้ของครอบครัว (Family Literacy) เกี่ยวกับการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น มีความรู้ภาษาอื่นและครอบคลุมถึงกิจกรรมความฉลาดรู้ทั้งหมดภายในครอบครัว ไม่ใช่แค่ที่โรงเรียนเท่านั้น บทที่ 8 สิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ กล่าวถึงการให้นักการศึกษาผู้ใหญ่เชิญชวนผู้ใหญ่ให้เข้าร่วมในการเรียนรู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้เกิดการดำเนินการเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมและโลกได้ บทที่ 9 การศึกษาผู้ใหญ่ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยเน้นการวางแผน การจัดองค์กร และการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาที่มุ่งเน้นเพิ่มขีดความสามารถของบุคคล กลุ่ม และองค์กรให้สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายในบริบทของตนได้ บทที่ 10 การให้คำปรึกษา กล่าวถึงการทำงานตำแหน่งที่ปรึกษาการศึกษาด้านการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ บทที่ 11 การฝึกอบรมองค์กร การเรียนรู้ระดับโลก และการจัดการบุคลากรที่มีความสามารถ กล่าวถึงการทำงานการศึกษาผู้ใหญ่ในองค์กร เช่น การฝึกอบรมและการพัฒนา การเรียนรู้และการพัฒนา การพัฒนาทรัพยากรบุคคล (HRD) การพัฒนาพนักงาน การบริหารจัดการคนเก่งในองค์กร บทที่ 12 การจัดการศึกษาผู้ต้องขัง (Correctional Education) กล่าวถึงครูสอนในเรือนจำเป็นกลุ่มครูที่มีลักษณะเฉพาะทั้งในด้านการศึกษาทั่วไปและการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ใหญ่และการรู้หนังสือโดยเฉพาะ บทที่ 13 สถาบันทางวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์ศึกษา กล่าวถึงการทำงานในหน่วยงานทางด้านวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์ โดยผู้ทำงานนี้ผู้เป็นที่มีความคิดสร้างสรรค์และความรักในการผสมผสานองค์ความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน บทที่ 14 อาชีพในด้านความหลากหลาย ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วม กล่าวถึงการทำงานในหน้าที่ที่ต้องประสานสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะ ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ผู้ประสานงาน ผู้จัดการโครงการ และการมีบทบาทในฐานะหัวหน้าเจ้าหน้าที่ขององค์กร บทที่ 15 การศึกษาวิชาชีพสุขภาพ (Health Professions Education) กล่าวถึงการทำงานการศึกษาผู้ใหญ่ในสายงานด้านสุขภาพ เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน ผู้ฝึกอบรมด้านวัฒนธรรมและความหลากหลาย ผู้สนับสนุนด้านสุขภาพและผู้ป่วย ผู้ฝึกสอนด้านสุขภาพ และผู้บริหารด้านการดูแลสุขภาพ บทที่ 16 ยุทธศึกษา (Military Education) กล่าวถึงการทำงานการศึกษาผู้ใหญ่ในสายงานการทหาร โดยใช้เน้นความเป็นผู้นำ การศึกษา และการฝึกอบรม มาบูรณาการในการพัฒนาทั้งพลเรือนและบุคลากรทางการทหาร บทที่ 17 องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (The Nonprofit Sector) กล่าวถึงการทำงานในบทบาทการบริหาร (ทรัพยากรบุคคล การเงิน เทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการข้อมูล การประเมิน ฯลฯ) การหาทุน การพัฒนา การตลาด การสื่อสาร และบทบาทความเป็นผู้นำขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร บทที่ 18 การเรียนรู้แบบออนไลน์และการออกแบบการเรียนการสอน กล่าวถึงการเรียนรู้และพัฒนาออนไลน์ โดยเน้นที่ตำแหน่งนักออกแบบการเรียนรู้ นักเทคโนโลยีการเรียนรู้ และผู้ดูแลระบบการจัดการการเรียนรู้ (LMS) บทที่ 19 ความเป็นผู้นำด้านนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาผู้ใหญ่ (Policy Leadership in Adult Education Reform) กล่าวถึงอาชีพด้านนโยบายในสาขาการศึกษา เช่น ผู้ปฏิบัติงาน นักวิเคราะห์นโยบาย และนักวิจัย บทที่ 20 การพัฒนาทางวิชาชีพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (Professional Development within the K-12 Setting) กล่าวถึงอาชีพใน

ด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ เช่น โค้ชด้านการเรียนรู้การอ่านและเขียน ผู้ประสานงานครอบครัว หรือผู้ประสานงานด้านเทคโนโลยีการเรียนการสอน บทที่ 21 องค์กรวิชาชีพ (Professional Organizations) กล่าวถึงความสามารถ เช่น การพัฒนาหลักสูตรสำหรับการพัฒนาทางวิชาชีพและการศึกษาต่อเนื่อง การพัฒนามาตรฐาน การประเมินความต้องการ และการประเมินอุตสาหกรรมและภูมิทัศน์ บทที่ 22 ศาสนศึกษา (Religious Education) กล่าวถึงการอภิปรายเกี่ยวกับการศึกษาด้านศาสนา ซึ่งจะรวมถึงศาสนาต่าง ๆ ทั่วโลก แต่จะเน้นที่การศึกษาด้านคริสต์ศาสนาเป็นหลัก และอาชีพในสาขาการศึกษาด้านศาสนา โดยนักการศึกษาศาสนาจำเป็นต้องมีทักษะเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาต่าง ๆ หลักการของการศึกษาผู้ใหญ่ ทักษะด้านการบริหาร และทักษะด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี บทที่ 23 การพัฒนากำลังคน (Workforce Development Careers) กล่าวถึงภาพรวมของการศึกษาและการพัฒนาบุคลากร จัดให้การศึกษาบุคลากรสอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยการศึกษาและพัฒนากำลังคนรวมถึงโปรแกรมการฝึกอบรมจำนวนมากที่มุ่งพัฒนาและสนับสนุนอาชีพของพนักงาน อีกทั้งไม่ได้จำกัดเพียงการฝึกอบรมที่เน้นทักษะสำหรับวิชาชีพเฉพาะทางเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมโปรแกรมการฝึกอบรมหลากหลายประเภท เช่น การฝึกงาน การฝึกอบรมในสถานที่ทำงาน และบทที่ 24 บทสรุปส่งท้าย บทสรุปนี้ไม่ใช่เพียงการสรุปเนื้อหาในภาพรวมของแต่ละบทในเล่มนี้ ยังชี้ให้เห็นถึงถึงความสำคัญของความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและความสามารถด้านวัฒนธรรม (Cultural Competence) ซึ่งกำลังมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในสาขานี้ และได้สรุปทักษะที่เหนือกว่าทักษะทั่วไป (Meta-Competencies) เช่น ความสามารถในการเรียนรู้ การปรับตัว การคาดการณ์ และการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นสำหรับผู้อ่าน สุดท้ายผู้บรรณาธิการหนังสือเล่มนี้ได้เสนอแนะแนวทางสำหรับโปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่และคณาจารย์ ตลอดจนคำแนะนำในการใช้หนังสือเล่มนี้ในการตลาด การให้คำปรึกษา และการพัฒนาหลักสูตร และยกระดับเสียงของผู้ปฏิบัติงานในสายงานนี้ โดยมุ่งหวังที่จะเริ่มตอบคำถามว่า “เมื่อมีปริญญาด้านการศึกษาผู้ใหญ่แล้วจะสามารถทำอะไรได้?”

จากการนำเสนอข้างต้น สามารถสะท้อนมุมมองของการปริทัศน์หนังสือเล่มนี้ได้ว่า เป็นการเน้นการนำเสนอเส้นทางอาชีพในสาขาการศึกษาผู้ใหญ่ หนังสือเล่มนี้มุ่งหวังที่จะสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาผู้ใหญ่ในเชิงลึกโดยครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ นอกจากนั้นแล้วยังได้สะท้อนถึงเส้นทางอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้ใหญ่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ของนักการศึกษาผู้ใหญ่นั้นสามารถทำงานได้หลากหลาย และอยู่ในองค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นรูปแบบที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ และตามอัธยาศัย ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะต่อสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตบุคลากรในสายงานนี้ 3 ประเด็นหลัก คือ 1) การสร้างความเข้าใจการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นที่แพร่หลาย กล่าวคือเนื้อหาของหลักสูตรมีเป้าหมายที่ผลิตบัณฑิตไปทำงานได้หลายสายงานดังที่หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายไป อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงเส้นทางในอาชีพให้แก่บุคคลทั่วไปได้เข้าใจถึงการจัดการเรียนรู้ การจัดศึกษา ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในเพียงระบบการศึกษาเท่านั้น 2) ความท้าทาย (Challenges) เช่น การจัดการกับความหลากหลายของผู้เรียน ตลอดจนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และ 3) ทิศทางในอนาคต (Future Directions) เช่น การพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเข้าถึงได้โดยควรเปิดให้มีการเรียนออนไลน์หรือการเรียนในเวลาที่เหมาะสม อีกทั้งในขณะที่เรียนใน

สถาบันอุดมศึกษาควรได้มีการฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน อาทิ สมรรถนทักษะ (Hard Skill) และจรณทักษะ (Soft Skill) ที่จำเป็นในการทำงานในศตวรรษที่ 21

ดังนั้น ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าหนังสือเล่มนี้จึงมีคุณค่าที่ชัดเจนในการสร้างความตระหนักและแรงบันดาลใจเกี่ยวกับอาชีพในด้านการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งหลายคนที่อาจเข้าสู่สายงานนี้โดยบังเอิญ อีกทั้งหนังสือเล่มนี้ยังสามารถสร้างแรงบันดาลใจและเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญสำหรับนักวิชาการ นักปฏิบัติ และผู้สนใจทั่วไปที่กำลังพิจารณาทางเลือกในสายงานการศึกษาผู้ใหญ่ได้

บรรณานุกรม

Monaghan, C.H., Isaac-Savage, E.P., & Putman, P.G. (Eds.). (2023). *Career Pathways in Adult Education: Perspectives and Opportunities* (1st ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781003259602